

Festplenum

Den 9 juni 2017

Liberalerna på Åland

Viveka Eriksson

Herr Talman!

Värderade talman för Sveriges riksdag! Fru Lantråd! Herr landshövding!

Gäster från Svenska riksdagen och lagtingskollegor!

Vi ålänningar har alla anledning att känna stor tacksamhet för tidigare generationers insatser. Deras arbete har lagt grunden för vårt Åland. Vi har förmånen att leva och verka i ett landskap som idag är ett av de mest blomstrande samhällena i den europeiska gemenskapen.

Vår självstyrelse som tillkom efter år av kamp har givit oss redskap och möjligheter att fortsätta samhällsbygget också i vår generation.

Landet Finland firar i år 100 år av självständighet och på Åland firar vi hundra år sedan Ålandsrörelsen tog fart.

Den 5 december, 1917, dagen före Finlands självständighetsförklaring toppades nyheterna på Ålandstidningens första sida med en artikel som hade rubriken

” Sanningen”

Artikeln var en programförklaring för Ålandsrörelsen vars kamp lade grunden till att Åland fyra och ett halvt år senare gavs autonom status.

Det som knappast någon så långt dristat sig till att uttala offentligt basunerades nu ut på tidningens första sida : ” Så må det sägas rent ut, att den åländska befolkningen av hela sin själ åtrår en förening med moderlandet” alltså Sverige

Offentliggörandet hade föregåtts av en hel del aktivitet, hemliga möten uppvaktningar både västeröver och österöver. Som ett exempel berättas det om åländska studenten Stenlid i Uppsala som; faktiskt just vid den här tiden för hundra år sedan, uppvaktade riksdagsmannen Nils Edén som ansågs vara en coming man inom svensk politik. Riksdagsman Edén sägs både överraskad och

förskräckt och bestämt avvisande till en svensk medverkan till Ålands avskiljande från det ryska kejsardömet. Det fanns nog knappast i det skedet någon, varken i Sverige eller i Finland, som dristade sig till att öppet stöda de separatistiska tankarna som allt mer växte sig starka inom en liten krets av ålänningar.

Vi får komma ihåg att Ålandsrörelsen inleddes på ett Åland präglad av den ryska överhögheten. Ålänningarna var hårt hållna och separatism uppskattades knappast.

Det som skedde fick ske i hemlighet.

Den ryska ockupationen togs inte väl emot av ålänningarna och motståndet växte. Bland annat hölls hemliga militära övningar som utåt annonserats som brandkårsövningar.

Också tankarna på en återförening med Sverige hölls hemliga och det ordnades möten i lönndom där endast en mindre krets sammansvurna medverkade. En mötesplats var Grelsby kungsgård där en av aktivisterna Gösta Lindeman bodde.

Den 20 augusti 1917 kallades representanter för fasta Ålands landskommuner till ett mellankommunalt möte på Folkhögskolan.

Merparten av ombuden visste överhuvud taget inte på förhand om vad mötet handlade om utan anlände till mötet i tron att det rörde sig om ett brandskyddsmöte. Åter igen handlade det om att ligga under radarn för den ryska ockupationsmakten.

I Finströms protokollsbok, nyinköpt dagen till ära, angavs den offentliga versionen, församlingen hade, som det beskrevs, avhandlat den oro som härskade i samhället på grund av ryska garnisoners framfart.

Det verkliga ärendet på mötet, strävan efter en återförening med moderlandet Sverige, antecknades i ett annat och hemligt protokoll. Ett protokoll som senare överlämnades till Generalstabens utrikesavdelning i Stockholm.

En räkka av händelser ledde således fram till det offentliga tillkännagivandet av Ålandsrörelsens avsikt i Ålandstidningen den 5 december. Senare i december hölls en folkomröstning där en överväldigande majoritet av ålänningarna stödde återföreningskravet.

Ålandsrörelsen kom att stämplas som landsförrädisk i Finland men rörelsens återförenings krav ledde till att Ålandsfrågan togs upp som ett av Nationernas förbunds första ärenden. Och även om Ålandsrörelsen inte lyckades nå sitt mål ledde deras kamp till att vi idag kan fira 95 år av självstyrelse.

Till deras kamp , då för hundra år sedan, och till alla dem som tog vid och förde självstyrelseprojektet vidare har vi anledning att känna tacksamhet idag.